

UNIT 1
Achievement test and personality

સિદ્ધિ કસોટી અને વ્યક્તિત્વ: મૂલ્યાંકન અને સ્વરૂપ

પ્રશ્ન 1: સિદ્ધિ કસોટી (Achievement Test) નો મુખ્ય હેતુ (Major purpose) શું છે?

- (a) વિદ્યાર્થીની બુદ્ધિમત્તા માપવી.
- (b) વિદ્યાર્થીએ ચોક્કસ વિષય ક્ષેત્રમાં કેટલું જ્ઞાન અને કૌશલ્ય પ્રાપ્ત કર્યું છે તેનું મૂલ્યાંકન કરવું.
- (c) વિદ્યાર્થીના વ્યક્તિત્વનું નિદાન કરવું.
- (d) ભવિષ્યની સફળતાની આગાહી કરવી.

સાચો જવાબ: (b) વિદ્યાર્થીએ ચોક્કસ વિષય ક્ષેત્રમાં કેટલું જ્ઞાન અને કૌશલ્ય પ્રાપ્ત કર્યું છે તેનું મૂલ્યાંકન કરવું.

પ્રશ્ન 2: નીચેનામાંથી કયો સિદ્ધિ કસોટીનો એક પ્રકાર (Kind of achievement test) છે?

- (a) બુદ્ધિમત્તા કસોટી.
- (b) અભિરુચિ કસોટી.
- (c) માનકીકૃત કસોટી (Standardized Test).
- (d) વ્યક્તિત્વ કસોટી.

સાચો જવાબ: (c) માનકીકૃત કસોટી (Standardized Test).

પ્રશ્ન 3: શિક્ષણના દૃષ્ટિકોણથી સિદ્ધિ કસોટીનું મહત્વ (Importance from the point of view of education) શું છે?

- (a) તે ફક્ત વિદ્યાર્થીઓમાં તણાવ પેદા કરે છે.
- (b) તે વિદ્યાર્થીઓને પ્રતિસાદ આપે છે, શિક્ષકોને તેમની શીખવવાની પદ્ધતિઓ સુધારવામાં મદદ કરે છે અને અભ્યાસક્રમનું મૂલ્યાંકન કરે છે.
- (c) તે ફક્ત યાદ રાખવા પર ભાર મૂકે છે.
- (d) તેનો કોઈ શૈક્ષણિક ઉપયોગ નથી.

સાચો જવાબ: (b) તે વિદ્યાર્થીઓને પ્રતિસાદ આપે છે, શિક્ષકોને તેમની શીખવવાની પદ્ધતિઓ સુધારવામાં મદદ કરે છે અને અભ્યાસક્રમનું મૂલ્યાંકન કરે છે.

પ્રશ્ન 4: વ્યક્તિત્વ (Personality) નો અર્થ (Meaning and nature) શું છે?

- (a) ફક્ત વ્યક્તિનો દેખાવ.
- (b) વ્યક્તિના વિચારો, લાગણીઓ અને વર્તનની અનન્ય અને પ્રમાણમાં સ્થિર પેટર્ન.
- (c) ફક્ત શૈક્ષણિક સિદ્ધિઓ.

(d) ફક્ત સામાજિક કુશળતા.

સાચો જવાબ: (b) વ્યક્તિના વિચારો, લાગણીઓ અને વર્તનની અનન્ય અને પ્રમાણમાં સ્થિર પેટર્ન.

પ્રશ્ન 5: વ્યક્તિત્વના માપન (Measurement of personality) માટે કઈ પદ્ધતિનો ઉપયોગ થાય છે?

(a) ફક્ત IQ કસોટીઓ.

(b) સ્વ-અહેવાલ ઇન્વેન્ટરીઝ (Self-report inventories).

(c) ફક્ત શારીરિક માપન.

(d) ફક્ત ગાણિતિક કોયડાઓ.

સાચો જવાબ: (b) સ્વ-અહેવાલ ઇન્વેન્ટરીઝ (Self-report inventories).

પ્રશ્ન 6: સિદ્ધિ કસોટીનો ઉપયોગ વિદ્યાર્થીઓને કયા હેતુ માટે મદદ કરી શકે છે?

(a) ફક્ત તેમના નબળા પાસાં શોધવા.

(b) તેમની શીખવાની પ્રગતિને ટ્રેક કરવા અને જ્યાં સુધારાની જરૂર હોય તેવા ક્ષેત્રોને ઓળખવા.

(c) ફક્ત તેમને સજા આપવા.

(d) ફક્ત અન્ય વિદ્યાર્થીઓ સાથે તેમની સરખામણી કરવા.

સાચો જવાબ: (b) તેમની શીખવાની પ્રગતિને ટ્રેક કરવા અને જ્યાં સુધારાની જરૂર હોય તેવા ક્ષેત્રોને ઓળખવા.

પ્રશ્ન 7: શિક્ષક દ્વારા બનાવવામાં આવેલી સિદ્ધિ કસોટીઓ (Teacher-made achievement tests) નો મુખ્ય ફાયદો શું છે?

(a) તે રાષ્ટ્રીય સ્તરે પ્રમાણિત હોય છે.

(b) તે ચોક્કસ વર્ગખંડના અભ્યાસક્રમ અને શિક્ષણ પદ્ધતિઓ સાથે સુસંગત હોય છે.

(c) તે ખૂબ જ ખર્ચાળ હોય છે.

(d) તે ખૂબ જ જટિલ હોય છે.

સાચો જવાબ: (b) તે ચોક્કસ વર્ગખંડના અભ્યાસક્રમ અને શિક્ષણ પદ્ધતિઓ સાથે સુસંગત હોય છે.

પ્રશ્ન 8: સિદ્ધિ કસોટીનું મહત્વ 'શૈક્ષણિક માર્ગદર્શન' માં કઈ રીતે પ્રગટ થાય છે?

(a) તે ફક્ત વિદ્યાર્થીને ડરાવે છે.

(b) વિદ્યાર્થીઓને તેમની શક્તિઓ અને નબળાઈઓના આધારે યોગ્ય અભ્યાસક્રમો અથવા કારકિર્દી પસંદ કરવામાં મદદ કરવી.

(c) તે ફક્ત શિક્ષકનો બોજ વધારે છે.

(d) તેનો કોઈ સંબંધ નથી.

સાચો જવાબ: (b) વિદ્યાર્થીઓને તેમની શક્તિઓ અને નબળાઈઓના આધારે યોગ્ય અભ્યાસક્રમો અથવા કારકિર્દી પસંદ કરવામાં મદદ કરવી.

પ્રશ્ન 9: વ્યક્તિત્વને પ્રભાવિત કરતું કયું પરિબલ આનુવંશિકતા (Heredity) સાથે સંબંધિત છે?

(a) બાળપણના અનુભવો.

(b) કુટુંબનું વાતાવરણ.

(c) સ્વભાવ (Temperament).

(d) સામાજિક ક્રિયાપ્રતિક્રિયાઓ.

સાચો જવાબ: (c) સ્વભાવ (Temperament).

પ્રશ્ન 10: વ્યક્તિત્વના માપન માટે ઉપયોગમાં લેવાતી 'પ્રોજેક્ટિવ ટેકનિક્સ' (Projective Techniques) નું ઉદાહરણ કયું છે?

(a) મિનેસોટા મલ્ટિફેસિક પર્સનાલિટી ઇન્વેન્ટરી (MMPI).

(b) રોર્શાચ ઇન્કબ્લોટ ટેસ્ટ (Rorschach Inkblot Test).

(c) બિગ ફાઇવ પર્સનાલિટી ટેસ્ટ.

(d) કેટેલનો 16 PF ટેસ્ટ.

સાચો જવાબ: (b) રોર્શાચ ઇન્કબ્લોટ ટેસ્ટ (Rorschach Inkblot Test).

પ્રશ્ન 11: નિદાન કસોટીઓ (Diagnostic tests) કયા પ્રકારની સિદ્ધિ કસોટીઓ છે?

(a) તે ભવિષ્યની સફળતાની આગાહી કરે છે.

(b) તે વિદ્યાર્થીની શીખવાની મુશ્કેલીઓના ચોક્કસ ક્ષેત્રો અને કારણોને ઓળખે છે.

(c) તે ફક્ત એકમ પરીક્ષાઓ છે.

(d) તે ફક્ત વાર્ષિક પરીક્ષાઓ છે.

સાચો જવાબ: (b) તે વિદ્યાર્થીની શીખવાની મુશ્કેલીઓના ચોક્કસ ક્ષેત્રો અને કારણોને ઓળખે છે.

પ્રશ્ન 12: શિક્ષણમાં સિદ્ધિ કસોટીનું મહત્વ 'અભ્યાસક્રમ સુધારણા' માં કેવી રીતે મદદ કરે છે?

(a) તે ફક્ત અભ્યાસક્રમને વધુ મુશ્કેલ બનાવે છે.

(b) તે અભ્યાસક્રમની અસરકારકતા વિશે માહિતી પૂરી પાડે છે, જેના આધારે સુધારા કરી શકાય છે.

(c) તે ફક્ત જૂના અભ્યાસક્રમોનો ઉપયોગ કરે છે.

(d) તેનો કોઈ સંબંધ નથી.

સાચો જવાબ: (b) તે અભ્યાસક્રમની અસરકારકતા વિશે માહિતી પૂરી પાડે છે, જેના આધારે સુધારા કરી શકાય છે.

પ્રશ્ન 13: વ્યક્તિત્વનું 'બહુ-પરિમાણીય' (Multi-dimensional) સ્વરૂપ શું દર્શાવે છે?

(a) તે ફક્ત એક જ લક્ષણ ધરાવે છે.

(b) તે જ્ઞાનાત્મક, ભાવનાત્મક અને સામાજિક પાસાઓ સહિત અનેક પાસાઓ ધરાવે છે.

(c) તે ફક્ત આનુવંશિક હોય છે.

(d) તે ફક્ત પર્યાવરણીય હોય છે.

સાચો જવાબ: (b) તે જ્ઞાનાત્મક, ભાવનાત્મક અને સામાજિક પાસાઓ સહિત અનેક પાસાઓ ધરાવે છે.

પ્રશ્ન 14: વ્યક્તિત્વના માપનમાં 'આત્મ-અહેવાલ ઇન્વેન્ટરીઝ' નો એક ગેરલાભ શું છે?

(a) તે ખૂબ જ સમય માંગી લે તેવી છે.

(b) ઉત્તરદાતાની 'સામાજિક ઇચ્છનીયતા' (social desirability) ના આધારે ખોટા અથવા અતિશયોક્તિભર્યા જવાબો આપવાની શક્યતા.

(c) તે ખૂબ જ જટિલ છે.

(d) તે પક્ષપાતમુક્ત હોય છે.

સાચો જવાબ: (b) ઉત્તરદાતાની 'સામાજિક ઇચ્છનીયતા' (social desirability) ના આધારે ખોટા અથવા અતિશયોક્તિભર્યા જવાબો આપવાની શક્યતા.

પ્રશ્ન 15: 'પ્રોગ્નોસ્ટિક કસોટીઓ' (Prognostic tests) કયા પ્રકારની સિદ્ધિ કસોટીઓ છે?

(a) તે વર્તમાન જ્ઞાન માપે છે.

(b) તે ભવિષ્યમાં વિદ્યાર્થીની સંભવિત સફળતા અથવા નિષ્ફળતાની આગાહી કરવાનો પ્રયાસ કરે છે.

(c) તે નિદાન કસોટીઓ છે.

(d) તે ફક્ત યાદશક્તિ માપે છે.

સાચો જવાબ: (b) તે ભવિષ્યમાં વિદ્યાર્થીની સંભવિત સફળતા અથવા નિષ્ફળતાની આગાહી કરવાનો પ્રયાસ કરે છે.

પ્રશ્ન 16: સિદ્ધિ કસોટીઓનો ઉપયોગ 'પ્રમાણપત્ર' (Certification) માટે કેવી રીતે થાય છે?

(a) તે ફક્ત વિદ્યાર્થીઓને ગ્રેડ આપે છે.

(b) ચોક્કસ સ્તરની યોગ્યતા અથવા શૈક્ષણિક સિદ્ધિ દર્શાવવા માટે ડિપ્લોમા અથવા ડિગ્રી પ્રદાન કરવા.

(c) તે ફક્ત હાજરી નોંધવા માટે છે.

(d) તેનો કોઈ સંબંધ નથી.

સાચો જવાબ: (b) ચોક્કસ સ્તરની યોગ્યતા અથવા શૈક્ષણિક સિદ્ધિ દર્શાવવા માટે ડિપ્લોમા અથવા ડિગ્રી પ્રદાન કરવા.

પ્રશ્ન 17: વ્યક્તિત્વનું 'સંકલિત' (Integrated) સ્વરૂપ શું સૂચવે છે?

- (a) તેના વિવિધ પાસાઓ એકબીજાથી સ્વતંત્ર હોય છે.
- (b) તેના વિવિધ ઘટકો (વિચારો, લાગણીઓ, વર્તન) એક સુસંગત અને સંગઠિત રીતે કાર્ય કરે છે.
- (c) તે ફક્ત એક જ લક્ષણ ધરાવે છે.
- (d) તે ફક્ત જન્મજાત હોય છે.

સાચો જવાબ: (b) તેના વિવિધ ઘટકો (વિચારો, લાગણીઓ, વર્તન) એક સુસંગત અને સંગઠિત રીતે કાર્ય કરે છે.

પ્રશ્ન 18: વ્યક્તિત્વના માપનમાં 'પ્રોજેક્ટિવ ટેકનિક્સ' નો મુખ્ય ફાયદો શું છે?

- (a) તે ખૂબ જ વસ્તુનિષ્ઠ હોય છે.
- (b) તે વ્યક્તિના અચેતન વિચારો, લાગણીઓ અને સંઘર્ષોને બહાર લાવવામાં મદદ કરી શકે છે.
- (c) તે પ્રમાણિત અને વિશ્વસનીય હોય છે.
- (d) તે લાગુ કરવા માટે ખૂબ જ સરળ છે.

સાચો જવાબ: (b) તે વ્યક્તિના અચેતન વિચારો, લાગણીઓ અને સંઘર્ષોને બહાર લાવવામાં મદદ કરી શકે છે.

પ્રશ્ન 19: સિદ્ધિ કસોટીનો મુખ્ય હેતુ 'શીખવાની ખાતરી' (Assurance of Learning) માટે શું છે?

- (a) તે ફક્ત વિદ્યાર્થીને દબાણ કરે છે.
- (b) શીખવાના પરિણામો પ્રાપ્ત થયા છે તેની ખાતરી કરવા માટે.
- (c) તે ફક્ત શિક્ષકનું મૂલ્યાંકન કરે છે.
- (d) તેનો કોઈ સંબંધ નથી.

સાચો જવાબ: (b) શીખવાના પરિણામો પ્રાપ્ત થયા છે તેની ખાતરી કરવા માટે.

પ્રશ્ન 20: માનકીકૃત સિદ્ધિ કસોટીઓ (Standardized achievement tests) નો મુખ્ય ફાયદો શું છે?

- (a) તે ખૂબ જ ઝડપથી બનાવી શકાય છે.
- (b) તે વ્યાપક ધોરણો, ઉચ્ચ વિશ્વસનીયતા અને માન્યતા ધરાવે છે, અને મોટા જૂથોની તુલના માટે ઉપયોગી છે.
- (c) તે ચોક્કસ વર્ગખંડ માટે જ બનાવવામાં આવે છે.
- (d) તે શિક્ષક માટે ઓછો બોજ હોય છે.

સાચો જવાબ: (b) તે વ્યાપક ધોરણો, ઉચ્ચ વિશ્વસનીયતા અને માન્યતા ધરાવે છે, અને મોટા જૂથોની તુલના માટે ઉપયોગી છે.

પ્રશ્ન 21: શિક્ષણમાં સિદ્ધિ કસોટીનું મહત્વ 'શૈક્ષણિક પ્લેસમેન્ટ' માં કેવી રીતે ઉપયોગી છે?

(a) તે ફક્ત વિદ્યાર્થીઓને સજા આપે છે.

(b) વિદ્યાર્થીઓને તેમની ક્ષમતા અને જ્ઞાનના આધારે યોગ્ય શૈક્ષણિક સ્તર અથવા કાર્યક્રમમાં મૂકવા.

(c) તે ફક્ત શાળાની રેન્કિંગ કરે છે.

(d) તેનો કોઈ સંબંધ નથી.

સાચો જવાબ: (b) વિદ્યાર્થીઓને તેમની ક્ષમતા અને જ્ઞાનના આધારે યોગ્ય શૈક્ષણિક સ્તર અથવા કાર્યક્રમમાં મૂકવા.

પ્રશ્ન 22: વ્યક્તિત્વની પ્રકૃતિમાં 'પરિવર્તનશીલતા' (Changeability) શું સૂચવે છે?

(a) વ્યક્તિત્વ ક્યારેય બદલાતું નથી.

(b) વ્યક્તિત્વ સમય જતાં અને અનુભવો સાથે અમુક અંશે બદલાઈ શકે છે.

(c) તે ફક્ત બાળપણમાં જ બદલાય છે.

(d) તે ફક્ત બાહ્ય પરિબલો દ્વારા સંપૂર્ણપણે નક્કી થાય છે.

સાચો જવાબ: (b) વ્યક્તિત્વ સમય જતાં અને અનુભવો સાથે અમુક અંશે બદલાઈ શકે છે.

પ્રશ્ન 23: વ્યક્તિત્વના માપનમાં 'નિરીક્ષણ પદ્ધતિઓ' (Observational Methods) નો ફાયદો શું છે?

(a) તે વ્યક્તિગત પૂર્વગ્રહમુક્ત હોય છે.

(b) તે કુદરતી વાતાવરણમાં વાસ્તવિક વર્તનનું મૂલ્યાંકન કરી શકે છે.

(c) તે અચેતન મનની માહિતી આપે છે.

(d) તે ખૂબ જ ઝડપી છે.

સાચો જવાબ: (b) તે કુદરતી વાતાવરણમાં વાસ્તવિક વર્તનનું મૂલ્યાંકન કરી શકે છે.

પ્રશ્ન 24: કયો સિદ્ધિ કસોટીનો પ્રકાર વિદ્યાર્થીના ચોક્કસ શૈક્ષણિક એકમ અથવા પ્રકરણની સમજણ માપે છે?

(a) ફાઇનલ પરીક્ષા.

(b) એકમ કસોટી (Unit Test).

(c) બુદ્ધિમત્તા કસોટી.

(d) અભિરુચિ કસોટી.

સાચો જવાબ: (b) એકમ કસોટી (Unit Test).

પ્રશ્ન 25: સિદ્ધિ કસોટીઓનો ઉપયોગ 'માતા-પિતા' માટે શા માટે મહત્વપૂર્ણ છે?

- (a) તે ફક્ત તેમને હોમવર્ક કરાવવામાં મદદ કરે છે.
- (b) તેમને તેમના બાળકની શૈક્ષણિક પ્રગતિ અને જરૂરિયાતો વિશે માહિતગાર કરવા.
- (c) તે ફક્ત તેમને શાળાની નીતિઓ બદલવામાં મદદ કરે છે.
- (d) તેનો કોઈ સંબંધ નથી.

સાચો જવાબ: (b) તેમને તેમના બાળકની શૈક્ષણિક પ્રગતિ અને જરૂરિયાતો વિશે માહિતગાર કરવા.

પ્રશ્ન 26: વ્યક્તિત્વનો 'અનન્યતા' (Uniqueness) નો ખ્યાલ શું દર્શાવે છે?

- (a) બધા લોકો સમાન વ્યક્તિત્વ ધરાવે છે.
- (b) દરેક વ્યક્તિ તેના વિચારો, લાગણીઓ અને વર્તનની પેટર્નમાં વિશિષ્ટ હોય છે.
- (c) વ્યક્તિત્વ બદલી શકાતું નથી.
- (d) વ્યક્તિત્વ ફક્ત જન્મજાત હોય છે.

સાચો જવાબ: (b) દરેક વ્યક્તિ તેના વિચારો, લાગણીઓ અને વર્તનની પેટર્નમાં વિશિષ્ટ હોય છે.

પ્રશ્ન 27: વ્યક્તિત્વના માપનમાં 'પરિસ્થિતિલક્ષી કસોટીઓ' (Situational Tests) નો મુખ્ય ફાયદો શું છે?

- (a) તે ખૂબ જ વસ્તુનિષ્ઠ હોય છે.
- (b) તે વાસ્તવિક જીવનની પરિસ્થિતિઓમાં વ્યક્તિના વર્તનનું અવલોકન કરવાની તક પૂરી પાડે છે.
- (c) તે અચેતન મનની માહિતી આપે છે.
- (d) તે ખૂબ જ ઝડપી છે.

સાચો જવાબ: (b) તે વાસ્તવિક જીવનની પરિસ્થિતિઓમાં વ્યક્તિના વર્તનનું અવલોકન કરવાની તક પૂરી પાડે છે.

પ્રશ્ન 28: કઈ સિદ્ધિ કસોટી વિદ્યાર્થીઓની વિવિધ શીખવાની શૈલીઓ અને જ્ઞાનના ઊંડાણને માપવા માટે સૌથી યોગ્ય છે?

- (a) બહુવિકલ્પ પ્રશ્નોની કસોટી.
- (b) નિબંધ કસોટી (Essay Test).
- (c) સાચા-ખોટાની કસોટી.
- (d) ખાલી જગ્યા પૂરો કસોટી.

સાચો જવાબ: (b) નિબંધ કસોટી (Essay Test).

પ્રશ્ન 29: સિદ્ધિ કસોટી 'શિક્ષણ સુધારણા' માં કેવી રીતે ફાળો આપે છે?

(a) તે ફક્ત શિક્ષકોને સજા આપે છે.

(b) વિદ્યાર્થીઓના નબળા પ્રદર્શનના આધારે શિક્ષણ પદ્ધતિઓ અને શૈક્ષણિક કાર્યક્રમોમાં સુધારા સૂચવીને.

(c) તે ફક્ત વિદ્યાર્થીઓને નિષ્ફળ બનાવે છે.

(d) તેનો કોઈ સંબંધ નથી.

સાચો જવાબ: (b) વિદ્યાર્થીઓના નબળા પ્રદર્શનના આધારે શિક્ષણ પદ્ધતિઓ અને શૈક્ષણિક કાર્યક્રમોમાં સુધારા સૂચવીને.

પ્રશ્ન 30: વ્યક્તિત્વનું 'ગતિશીલ' (Dynamic) સ્વરૂપ શું સૂચવે છે?

(a) વ્યક્તિત્વ હંમેશા સ્થિર રહે છે.

(b) વ્યક્તિત્વ સતત બદલાતી આંતરિક અને બાહ્ય શક્તિઓ દ્વારા પ્રભાવિત થાય છે.

(c) તે ફક્ત શારીરિક હલનચલન દર્શાવે છે.

(d) તે ફક્ત જૈવિક હોય છે.

સાચો જવાબ: (b) વ્યક્તિત્વ સતત બદલાતી આંતરિક અને બાહ્ય શક્તિઓ દ્વારા પ્રભાવિત થાય છે.

UNIT II
Intelligence, Aptitude and Creativity

બુદ્ધિ, અભિયોગ્યતા અને સર્જનાત્મકતા: ખ્યાલો અને સંવર્ધન

પ્રશ્ન 1: હોવર્ડ ગાર્ડનર (Howard Gardner) ના બહુવિધ બુદ્ધિમત્તાના સિક્કાંત (Multiple Intelligences) મુજબ, કઈ બુદ્ધિ વ્યક્તિની પોતાની લાગણીઓ અને હેતુઓને સમજવાની ક્ષમતા સાથે સંબંધિત છે?

- (a) ભાષાકીય બુદ્ધિ
- (b) આંતરવ્યક્તિગત બુદ્ધિ
- (c) આંતરવ્યક્તિત્વ બુદ્ધિ (Intrapersonal Intelligence)
- (d) શારીરિક-ગતિલક્ષી બુદ્ધિ

સાચો જવાબ: (c) આંતરવ્યક્તિત્વ બુદ્ધિ (Intrapersonal Intelligence)

પ્રશ્ન 2: નીચેનામાંથી કયો બુદ્ધિમત્તા કસોટીનો એક પ્રકાર (Type of intelligence test) છે?

- (a) વ્યક્તિત્વ કસોટી
- (b) સ્ટેનફોર્ડ-બિનેટ બુદ્ધિમત્તા કસોટી (Stanford-Binet Intelligence Test)
- (c) સિદ્ધિ કસોટી
- (d) અભિયોગ્યતા કસોટી

સાચો જવાબ: (b) સ્ટેનફોર્ડ-બિનેટ બુદ્ધિમત્તા કસોટી (Stanford-Binet Intelligence Test)

પ્રશ્ન 3: શિક્ષણમાં બુદ્ધિમત્તા કસોટીનો ઉપયોગ (Use of intelligence test in education) કયા હેતુ માટે થાય છે?

- (a) ફક્ત વિદ્યાર્થીઓને રેન્ક આપવા.
- (b) વિશિષ્ટ જરૂરિયાતોવાળા વિદ્યાર્થીઓને ઓળખવા (પ્રતિભાશાળી અથવા શીખવાની અક્ષમતાવાળા) અને તેમને યોગ્ય માર્ગદર્શન પૂરું પાડવું.
- (c) ફક્ત શિક્ષકોની કાર્યક્ષમતા માપવા.
- (d) ફક્ત શાળાનું બજેટ નક્કી કરવું.

સાચો જવાબ: (b) વિશિષ્ટ જરૂરિયાતોવાળા વિદ્યાર્થીઓને ઓળખવા (પ્રતિભાશાળી અથવા શીખવાની અક્ષમતાવાળા) અને તેમને યોગ્ય માર્ગદર્શન પૂરું પાડવું.

પ્રશ્ન 4: અભિયોગ્યતા (Aptitude) નો અર્થ (Meaning of aptitude) શું છે?

- (a) વ્યક્તિનું વર્તમાન જ્ઞાન.
- (b) ભવિષ્યમાં ચોક્કસ કૌશલ્ય અથવા જ્ઞાન શીખવાની અથવા વિકસાવવાની જન્મજાત સંભવિત ક્ષમતા.

(c) વ્યક્તિનું વ્યક્તિત્વ.

(d) વ્યક્તિની સર્જનાત્મકતા.

સાચો જવાબ: (b) ભવિષ્યમાં ચોક્કસ કૌશલ્ય અથવા જ્ઞાન શીખવાની અથવા વિકસાવવાની જન્મજાત સંભવિત ક્ષમતા.

પ્રશ્ન 5: શિક્ષણમાં અભિયોગ્યતા કસોટીની ઉપયોગિતા (Utility of aptitude test in education) શું છે?

(a) ફક્ત વિદ્યાર્થીઓના ભૂતકાળના પ્રદર્શનનું મૂલ્યાંકન કરવું.

(b) વિદ્યાર્થીઓને તેમની રુચિઓ અને ક્ષમતાઓના આધારે યોગ્ય કારકિર્દી અથવા શૈક્ષણિક પ્રવાહો પસંદ કરવામાં મદદ કરવી.

(c) ફક્ત વિદ્યાર્થીઓને સજા આપવી.

(d) ફક્ત શાળાનો રેકોર્ડ રાખવો.

સાચો જવાબ: (b) વિદ્યાર્થીઓને તેમની રુચિઓ અને ક્ષમતાઓના આધારે યોગ્ય કારકિર્દી અથવા શૈક્ષણિક પ્રવાહો પસંદ કરવામાં મદદ કરવી.

પ્રશ્ન 6: સર્જનાત્મકતા (Creativity) નો અર્થ (Meaning of creativity) શું છે?

(a) ફક્ત યાદ રાખવાની ક્ષમતા.

(b) કંઈક નવું, મૌલિક અને ઉપયોગી બનાવવાની ક્ષમતા.

(c) ફક્ત અન્યનું અનુકરણ કરવું.

(d) ફક્ત ગણિતની સમસ્યાઓ હલ કરવી.

સાચો જવાબ: (b) કંઈક નવું, મૌલિક અને ઉપયોગી બનાવવાની ક્ષમતા.

પ્રશ્ન 7: સર્જનાત્મક પ્રક્રિયાના તબક્કાઓ (steps in creative process) માં કયો તબક્કો શામેલ નથી?

(a) તૈયારી (Preparation)

(b) ઉદ્ભવન (Incubation)

(c) પ્રદૂષણ (Pollution)

(d) સ્પષ્ટતા/પ્રકાશ (Illumination)

સાચો જવાબ: (c) પ્રદૂષણ (Pollution)

પ્રશ્ન 8: સર્જનાત્મકતાના માપન (Measurement of creativity) માટે કઈ પદ્ધતિનો ઉપયોગ થાય છે?

(a) ફક્ત IQ કસોટીઓ.

(b) અપસારી વિચારસરણી કસોટીઓ (Divergent Thinking Tests), જેમ કે ટોરેન્સ ટેસ્ટ ઓફ ક્રિએટિવ થિંકિંગ.

(c) ફક્ત સિદ્ધિ કસોટીઓ.

(d) ફક્ત યાદશક્તિ કસોટીઓ.

સાચો જવાબ: (b) અપસારી વિચારસરણી કસોટીઓ (Divergent Thinking Tests), જેમ કે ટોરેન્સ ટેસ્ટ ઓફ ક્રિએટિવ થિંકિંગ.

પ્રશ્ન 9: સર્જનાત્મકતાને પ્રોત્સાહન આપવામાં શિક્ષકની ભૂમિકા (Role of teacher) શું છે?

(a) ફક્ત વિદ્યાર્થીઓને સજા આપવી.

(b) વિદ્યાર્થીઓને પ્રશ્નો પૂછવા, પ્રયોગ કરવા અને મૌલિક વિચારો વ્યક્ત કરવા પ્રોત્સાહિત કરવા.

(c) ફક્ત પ્રમાણભૂત જવાબો પર ભાર મૂકવો.

(d) ફક્ત યાદ રાખવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું.

સાચો જવાબ: (b) વિદ્યાર્થીઓને પ્રશ્નો પૂછવા, પ્રયોગ કરવા અને મૌલિક વિચારો વ્યક્ત કરવા પ્રોત્સાહિત કરવા.

પ્રશ્ન 10: સ્ટર્નબર્ગ (Sternberg) ના ત્રિ-પક્ષીય બુદ્ધિ સિદ્ધાંત (Triarchic Theory of Intelligence)

મુજબ, 'વ્યવહારિક બુદ્ધિ' (Practical Intelligence) નો અર્થ શું છે?

(a) શાળામાં સારા ગુણ મેળવવાની ક્ષમતા.

(b) રોજિંદા જીવનની સમસ્યાઓનો સામનો કરવાની અને વાસ્તવિક દુનિયામાં અનુકૂળન સાધવાની ક્ષમતા.

(c) કલાત્મક ક્ષમતા.

(d) તર્ક કરવાની ક્ષમતા.

સાચો જવાબ: (b) રોજિંદા જીવનની સમસ્યાઓનો સામનો કરવાની અને વાસ્તવિક દુનિયામાં અનુકૂળન સાધવાની ક્ષમતા.

પ્રશ્ન 11: બુદ્ધિમત્તા કસોટીઓમાં 'પરફોર્મન્સ ટેસ્ટ' (Performance Test) કયા પ્રકારના વિદ્યાર્થીઓ માટે વધુ યોગ્ય છે?

(a) ફક્ત પુખ્ત વયના લોકો માટે.

(b) નાના બાળકો, બહેરા અથવા ભાષાકીય અવરોધો ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ માટે.

(c) ફક્ત ખૂબ જ બુદ્ધિશાળી વિદ્યાર્થીઓ માટે.

(d) ફક્ત ગ્રામીણ વિસ્તારોના વિદ્યાર્થીઓ માટે.

સાચો જવાબ: (b) નાના બાળકો, બહેરા અથવા ભાષાકીય અવરોધો ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ માટે.

પ્રશ્ન 12: શિક્ષણમાં બુદ્ધિમત્તા કસોટીઓનો ઉપયોગ 'અભ્યાસક્રમ અનુકૂળન' (Curriculum Adaptation) માં કેવી રીતે મદદ કરે છે?

(a) તે ફક્ત અભ્યાસક્રમને વધુ મુશ્કેલ બનાવે છે.

(b) વિદ્યાર્થીઓની બૌદ્ધિક ક્ષમતાઓને અનુરૂપ અભ્યાસક્રમને સમાયોજિત કરવામાં મદદ કરવી.

(c) તે ફક્ત જૂના અભ્યાસક્રમોનો ઉપયોગ કરે છે.

(d) તેનો કોઈ સંબંધ નથી.

સાચો જવાબ: (b) વિદ્યાર્થીઓની બૌદ્ધિક ક્ષમતાઓને અનુરૂપ અભ્યાસક્રમને સમાયોજિત કરવામાં મદદ કરવી.

પ્રશ્ન 13: અભિયોગ્યતા કસોટીઓનું ઉદાહરણ કયું છે?

(a) વ્યક્તિત્વ પ્રશ્નાવલી.

(b) સામાન્ય અભિયોગ્યતા ટેસ્ટ બેટરી (General Aptitude Test Battery - GATB).

(c) સિદ્ધિ કસોટી.

(d) IQ કસોટી.

સાચો જવાબ: (b) સામાન્ય અભિયોગ્યતા ટેસ્ટ બેટરી (General Aptitude Test Battery - GATB).

પ્રશ્ન 14: અભિયોગ્યતા કસોટી શિક્ષણમાં 'કારકિર્દી માર્ગદર્શન' (Career Guidance) માં કેવી રીતે ઉપયોગી છે?

(a) તે ફક્ત વિદ્યાર્થીને ડરાવે છે.

(b) વિદ્યાર્થીઓની અનન્ય પ્રતિભાઓ અને સંભવિત ક્ષેત્રોને ઓળખીને તેમને યોગ્ય કારકિર્દી વિકલ્પો સૂચવવા.

(c) તે ફક્ત શિક્ષકનો બોજ વધારે છે.

(d) તેનો કોઈ સંબંધ નથી.

સાચો જવાબ: (b) વિદ્યાર્થીઓની અનન્ય પ્રતિભાઓ અને સંભવિત ક્ષેત્રોને ઓળખીને તેમને યોગ્ય કારકિર્દી વિકલ્પો સૂચવવા.

પ્રશ્ન 15: સર્જનાત્મક પ્રક્રિયાના તબક્કાઓમાં 'ઉદ્ભવન' (Incubation) નો અર્થ શું છે?

(a) સમસ્યા પર સક્રિય રીતે કાર્ય કરવું.

(b) સમસ્યાને અચેતન મનમાં "પાકવા" દેવાનો સમયગાળો, જ્યાં સભાન પ્રયત્ન કર્યા વિના વિચારો ગોઠવાય છે.

(c) ઉકેલને ચકાસવો.

(d) કોઈ પ્રયાસ ન કરવો.

સાચો જવાબ: (b) સમસ્યાને અચેતન મનમાં "પાકવા" દેવાનો સમયગાળો, જ્યાં સભાન પ્રયત્ન કર્યા વિના વિચારો ગોઠવાય છે.

પ્રશ્ન 16: સર્જનાત્મકતાના માપનમાં 'મૌલિકતા' (Originality) નો અર્થ શું છે?

- (a) ફક્ત સામાન્ય વિચારો.
- (b) અનન્ય અને અસામાન્ય વિચારો ઉત્પન્ન કરવાની ક્ષમતા.
- (c) ફક્ત યાદ રાખેલા વિચારો.
- (d) ફક્ત અન્યના વિચારોની નકલ કરવી.

સાચો જવાબ: (b) અનન્ય અને અસામાન્ય વિચારો ઉત્પન્ન કરવાની ક્ષમતા.

પ્રશ્ન 17: સર્જનાત્મકતાને પ્રોત્સાહન આપવામાં શાળાની ભૂમિકા (Role of school) શું છે?

- (a) ફક્ત કડક નિયમો લાગુ કરવા.
- (b) મુક્ત અને સહાયક વાતાવરણ પૂરું પાડવું, જ્યાં વિદ્યાર્થીઓ જોખમ લઈ શકે અને ભૂલોથી શીખી શકે.
- (c) ફક્ત પરંપરાગત શિક્ષણ પદ્ધતિઓ પર ભાર મૂકવો.
- (d) ફક્ત સ્પર્ધા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું.

સાચો જવાબ: (b) મુક્ત અને સહાયક વાતાવરણ પૂરું પાડવું, જ્યાં વિદ્યાર્થીઓ જોખમ લઈ શકે અને ભૂલોથી શીખી શકે.

પ્રશ્ન 18: 'સામાન્ય બુદ્ધિ' (General Intelligence - 'g' factor) નો સિદ્ધાંત કોણે આપ્યો હતો?

- (a) હોવર્ડ ગાર્ડનર
- (b) ચાર્લ્સ સ્પીયરમેન (Charles Spearman)
- (c) રોબર્ટ સ્ટર્નબર્ગ
- (d) આલ્ફ્રેડ બિનેટ

સાચો જવાબ: (b) ચાર્લ્સ સ્પીયરમેન (Charles Spearman)

પ્રશ્ન 19: 'વ્યક્તિગત બુદ્ધિમત્તા કસોટીઓ' (Individual Intelligence Tests) નો મુખ્ય ફાયદો શું છે?

- (a) તે ખૂબ જ સસ્તી હોય છે.
- (b) તે પરીક્ષાર્થીની પ્રતિક્રિયાઓ અને વર્તનનું ઊંડાણપૂર્વકનું અવલોકન કરવાની તક પૂરી પાડે છે.
- (c) તે મોટા જૂથો માટે લાગુ કરવા માટે સરળ છે.
- (d) તે કમ્પ્યુટર દ્વારા સંચાલિત થાય છે.

સાચો જવાબ: (b) તે પરીક્ષાર્થીની પ્રતિક્રિયાઓ અને વર્તનનું ઊંડાણપૂર્વકનું અવલોકન કરવાની તક પૂરી પાડે છે.

પ્રશ્ન 20: શિક્ષણમાં બુદ્ધિમત્તા કસોટીઓનો ઉપયોગ 'શૈક્ષણિક સંશોધન' (Educational Research) માં કેવી રીતે થાય છે?

- (a) તે ફક્ત વિદ્યાર્થીઓને ગ્રેડ આપે છે.

(b) શીખવાના સિદ્ધાંતો, શિક્ષણ પદ્ધતિઓ અને વિદ્યાર્થીઓના પ્રદર્શન વચ્ચેના સંબંધોનો અભ્યાસ કરવા માટે.

(c) તે ફક્ત શાળાની રેન્કિંગ કરે છે.

(d) તેનો કોઈ સંબંધ નથી.

સાચો જવાબ: (b) શીખવાના સિદ્ધાંતો, શિક્ષણ પદ્ધતિઓ અને વિદ્યાર્થીઓના પ્રદર્શન વચ્ચેના સંબંધોનો અભ્યાસ કરવા માટે.

પ્રશ્ન 21: અભિયોગ્યતાનું માપન (Measurement of aptitude) કરવા માટે શું જરૂરી છે?

(a) ફક્ત વ્યક્તિનું વર્તમાન જ્ઞાન.

(b) ચોક્કસ કાર્ય સંબંધિત ક્ષમતાઓનું મૂલ્યાંકન કરતી કસોટીઓ.

(c) ફક્ત વ્યક્તિનું વ્યક્તિત્વ.

(d) ફક્ત યાદશક્તિ કસોટીઓ.

સાચો જવાબ: (b) ચોક્કસ કાર્ય સંબંધિત ક્ષમતાઓનું મૂલ્યાંકન કરતી કસોટીઓ.

પ્રશ્ન 22: અભિયોગ્યતા કસોટી શિક્ષણમાં 'વિદ્યાર્થી પ્લેસમેન્ટ' (Student Placement) માં કેવી રીતે ઉપયોગી છે?

(a) તે ફક્ત વિદ્યાર્થીઓને રેન્ડમલી મૂકે છે.

(b) વિદ્યાર્થીઓને તેમની વિશેષ ક્ષમતાઓના આધારે યોગ્ય શૈક્ષણિક કાર્યક્રમો અથવા વિષય પ્રવાહોમાં મૂકવા.

(c) તે ફક્ત સામાન્ય જ્ઞાન માપે છે.

(d) તેનો કોઈ સંબંધ નથી.

સાચો જવાબ: (b) વિદ્યાર્થીઓને તેમની વિશેષ ક્ષમતાઓના આધારે યોગ્ય શૈક્ષણિક કાર્યક્રમો અથવા વિષય પ્રવાહોમાં મૂકવા.

પ્રશ્ન 23: સર્જનાત્મક પ્રક્રિયાના તબક્કાઓમાં 'સ્પષ્ટતા/પ્રકાશ' (Illumination) નો અર્થ શું છે?

(a) સમસ્યા પર સક્રિય રીતે કાર્ય કરવું.

(b) સમસ્યાના ઉકેલ અથવા વિચારનો અચાનક "આહા!" ક્ષણ.

(c) ઉકેલને ચકાસવો.

(d) કોઈ પ્રયાસ ન કરવો.

સાચો જવાબ: (b) સમસ્યાના ઉકેલ અથવા વિચારનો અચાનક "આહા!" ક્ષણ.

પ્રશ્ન 24: સર્જનાત્મકતાના માપનમાં 'વિગતો' (Elaboration) નો અર્થ શું છે?

(a) ફક્ત ઓછા વિચારો ઉત્પન્ન કરવા.

(b) મૂળભૂત વિચારમાં વિગતો ઉમેરવાની અને તેને વિસ્તૃત કરવાની ક્ષમતા.

(c) ફક્ત પુનરાવર્તન કરવું.

(d) ફક્ત અન્યના વિચારોની નકલ કરવી.

સાચો જવાબ: (b) મૂળભૂત વિચારમાં વિગતો ઉમેરવાની અને તેને વિસ્તૃત કરવાની ક્ષમતા.

પ્રશ્ન 25: સર્જનાત્મકતાને પ્રોત્સાહન આપવામાં શિક્ષકની કઈ લાક્ષણિકતા મદદરૂપ થાય છે?

(a) કડક અને અસ્થિર સ્વભાવ.

(b) ખુલ્લા મનનો, સહાયક અને પ્રેરક સ્વભાવ.

(c) ફક્ત પુસ્તક પર આધાર રાખનાર.

(d) ફક્ત પરીક્ષા પાસ કરાવવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરનાર.

સાચો જવાબ: (b) ખુલ્લા મનનો, સહાયક અને પ્રેરક સ્વભાવ.

પ્રશ્ન 26: બુદ્ધિમત્તાના 'સ્વભાવ અને ઉછેર' (Nature vs. Nurture) ના વિવાદમાં કયું પરિબલ બુદ્ધિના વિકાસને પ્રભાવિત કરી શકે છે?

(a) ફક્ત નસીબ.

(b) આનુવંશિકતા અને પર્યાવરણીય ઉત્તેજના બંને.

(c) ફક્ત શિક્ષણ.

(d) ફક્ત સંપત્તિ.

સાચો જવાબ: (b) આનુવંશિકતા અને પર્યાવરણીય ઉત્તેજના બંને.

પ્રશ્ન 27: 'જૂથ બુદ્ધિમત્તા કસોટીઓ' (Group Intelligence Tests) નો મુખ્ય ફાયદો શું છે?

(a) તે વ્યક્તિગત ધ્યાન પૂરું પાડે છે.

(b) તે એક જ સમયે મોટા પ્રમાણમાં વિદ્યાર્થીઓનું મૂલ્યાંકન કરી શકે છે અને ખર્ચ-અસરકારક હોય છે.

(c) તે ખૂબ જ ઊંડાણપૂર્વકનું વિશ્લેષણ પૂરું પાડે છે.

(d) તેમાં કોઈ પૂર્વગ્રહ નથી.

સાચો જવાબ: (b) તે એક જ સમયે મોટા પ્રમાણમાં વિદ્યાર્થીઓનું મૂલ્યાંકન કરી શકે છે અને ખર્ચ-અસરકારક હોય છે.

પ્રશ્ન 28: અભિયોગ્યતા કસોટીનો ઉપયોગ 'તાલીમ અને વિકાસ' (Training and Development) માં કેવી રીતે થાય છે?

(a) તે ફક્ત તાલીમ કાર્યક્રમોનું મૂલ્યાંકન કરે છે.

(b) વ્યક્તિની ચોક્કસ કૌશલ્યો શીખવાની સંભવિતતાને ઓળખીને યોગ્ય તાલીમ કાર્યક્રમોમાં પ્લેસમેન્ટ.

(c) તે ફક્ત ભૂતકાળના પ્રદર્શન પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

(d) તેનો કોઈ સંબંધ નથી.

સાચો જવાબ: (b) વ્યક્તિની ચોક્કસ કૌશલ્યો શીખવાની સંભવિતતાને ઓળખીને યોગ્ય તાલીમ કાર્યક્રમોમાં પ્લેસમેન્ટ.

પ્રશ્ન 29: સર્જનાત્મક પ્રક્રિયાના તબક્કાઓમાં 'ચકાસણી' (Verification) નો અર્થ શું છે?

(a) ફક્ત વિચારો ઉત્પન્ન કરવા.

(b) ઉત્પન્ન થયેલા ઉકેલ અથવા વિચારની યોગ્યતા અને કાર્યક્ષમતાનું મૂલ્યાંકન કરવું.

(c) કોઈ વિચારને અમલમાં ન મૂકવો.

(d) ફક્ત અન્યના વિચારોની નકલ કરવી.

સાચો જવાબ: (b) ઉત્પન્ન થયેલા ઉકેલ અથવા વિચારની યોગ્યતા અને કાર્યક્ષમતાનું મૂલ્યાંકન કરવું.

પ્રશ્ન 30: શાળામાં સર્જનાત્મકતાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કઈ પદ્ધતિ અપનાવવી જોઈએ?

(a) ફક્ત લેક્ચર પદ્ધતિ.

(b) પ્રોજેક્ટ આધારિત શિક્ષણ, ચર્ચા જૂથો અને સમસ્યા હલ કરવાની પ્રવૃત્તિઓ.

(c) ફક્ત નિયમોનું કડક પાલન.

(d) ફક્ત યાદ રાખવા પર ભાર મૂકવો.

સાચો જવાબ: (b) પ્રોજેક્ટ આધારિત શિક્ષણ, ચર્ચા જૂથો અને સમસ્યા હલ કરવાની પ્રવૃત્તિઓ.

UNIT 3

Education and adjustment of exceptional children

વિશિષ્ટ બાળકો, માર્ગદર્શન અને કારકિર્દી વિકાસ

પ્રશ્ન 1: પ્રતિભાશાળી અને પ્રતિભા સંપન્ન બાળકો (Gifted and Talented Children) ની મુખ્ય લાક્ષણિકતા (Characteristics) શું છે?

- (a) શીખવામાં ધીમા હોય છે.
- (b) ઉચ્ચ બુદ્ધિમત્તા, સર્જનાત્મકતા અને ચોક્કસ ક્ષેત્રોમાં અસાધારણ ક્ષમતા ધરાવે છે.
- (c) ફક્ત શારીરિક રીતે મજબૂત હોય છે.
- (d) હંમેશા આજ્ઞાકારી હોય છે.

સાચો જવાબ: (b) ઉચ્ચ બુદ્ધિમત્તા, સર્જનાત્મકતા અને ચોક્કસ ક્ષેત્રોમાં અસાધારણ ક્ષમતા ધરાવે છે.

પ્રશ્ન 2: પ્રતિભાશાળી અને પ્રતિભા સંપન્ન બાળકોના શિક્ષણ (Education) માટે કયો અભિગમ શ્રેષ્ઠ છે?

- (a) તેમને સમાન શિક્ષણ પૂરું પાડવું.
- (b) સમૃદ્ધ અભ્યાસક્રમ (Enriched curriculum), પ્રવેગક કાર્યક્રમો (Acceleration programs) અને વિશિષ્ટ પ્રવૃત્તિઓ પૂરી પાડવી.
- (c) તેમને સામાન્ય વર્ગથી અલગ રાખવા.
- (d) ફક્ત તેમને હોમવર્ક આપવું.

સાચો જવાબ: (b) સમૃદ્ધ અભ્યાસક્રમ (Enriched curriculum), પ્રવેગક કાર્યક્રમો (Acceleration programs) અને વિશિષ્ટ પ્રવૃત્તિઓ પૂરી પાડવી.

પ્રશ્ન 3: માનસિક રીતે પછાત બાળકો (Mentally Deficient Children) નો અર્થ (Meaning) શું છે?

- (a) જેઓ ભણવામાં સારા હોય છે.
- (b) જેઓ સરેરાશથી નીચેની બૌદ્ધિક કાર્યક્ષમતા અને અનુકૂળનશીલ વર્તનમાં નોંધપાત્ર મર્યાદાઓ ધરાવે છે.
- (c) જેઓ ફક્ત સામાજિક રીતે અલગ હોય છે.
- (d) જેઓ ખૂબ જ સર્જનાત્મક હોય છે.

સાચો જવાબ: (b) જેઓ સરેરાશથી નીચેની બૌદ્ધિક કાર્યક્ષમતા અને અનુકૂળનશીલ વર્તનમાં નોંધપાત્ર મર્યાદાઓ ધરાવે છે.

પ્રશ્ન 4: માનસિક રીતે પછાત બાળકોના શિક્ષણ (Education) અને સમાયોજન (Adjustment) માટે શું મહત્વપૂર્ણ છે?

(a) ફક્ત તેમને સજા આપવી.

(b) વ્યક્તિગત શિક્ષણ યોજના (IEP), વ્યવહારુ જીવન કૌશલ્યો શીખવવું અને સામાજિક સમાવેશ (Social Inclusion).

(c) તેમને ઉચ્ચ શિક્ષણ માટે પ્રોત્સાહિત કરવા.

(d) તેમને સામાન્ય વર્ગથી અલગ રાખવા.

સાચો જવાબ: (b) વ્યક્તિગત શિક્ષણ યોજના (IEP), વ્યવહારુ જીવન કૌશલ્યો શીખવવું અને સામાજિક સમાવેશ (Social Inclusion).

પ્રશ્ન 5: શૈક્ષણિક માર્ગદર્શન (Educational Guidance) નો અર્થ (Meaning) શું છે?

(a) ફક્ત વિદ્યાર્થીઓને પરીક્ષા પાસ કરાવવી.

(b) વિદ્યાર્થીઓને શૈક્ષણિક, વ્યક્તિગત અને સામાજિક સમસ્યાઓમાં મદદ કરવી જેથી તેઓ તેમની મહત્તમ ક્ષમતા સુધી પહોંચી શકે.

(c) ફક્ત તેમને હોમવર્ક કરાવવું.

(d) ફક્ત શિક્ષકનો બોજ વધારવો.

સાચો જવાબ: (b) વિદ્યાર્થીઓને શૈક્ષણિક, વ્યક્તિગત અને સામાજિક સમસ્યાઓમાં મદદ કરવી જેથી તેઓ તેમની મહત્તમ ક્ષમતા સુધી પહોંચી શકે.

પ્રશ્ન 6: શાળામાં શૈક્ષણિક માર્ગદર્શનની જરૂરિયાત (Need for educational guidance in school) શા માટે છે?

(a) ફક્ત શિક્ષકોને નોકરી આપવા.

(b) વિદ્યાર્થીઓની વધતી જતી શૈક્ષણિક જટિલતાઓ, વ્યક્તિગત તફાવતો અને ભાવિ કારકિર્દીની પસંદગીઓમાં મદદ કરવા.

(c) ફક્ત શાળાનું બજેટ વધારવા.

(d) તેનો કોઈ સંબંધ નથી.

સાચો જવાબ: (b) વિદ્યાર્થીઓની વધતી જતી શૈક્ષણિક જટિલતાઓ, વ્યક્તિગત તફાવતો અને ભાવિ કારકિર્દીની પસંદગીઓમાં મદદ કરવા.

પ્રશ્ન 7: માર્ગદર્શન કાર્યક્રમમાં શિક્ષકની ભૂમિકા (Role of teacher) શું છે?

(a) ફક્ત વિદ્યાર્થીઓને સજા આપવી.

(b) વિદ્યાર્થીઓની જરૂરિયાતોને ઓળખવી, પ્રારંભિક સહાય પૂરી પાડવી અને જરૂર પડ્યે પરામર્શકને સંદર્ભિત કરવી.

(c) ફક્ત વર્ગમાં ભણાવવું.

(d) ફક્ત શાળાનો રેકોર્ડ રાખવો.

સાચો જવાબ: (b) વિદ્યાર્થીઓની જરૂરિયાતોને ઓળખવી, પ્રારંભિક સહાય પૂરી પાડવી અને જરૂર પડ્યે પરામર્શકને સંદર્ભિત કરવી.

પ્રશ્ન 8: વ્યવસાયિક માર્ગદર્શન (Vocational Guidance) માં શાળાની ભૂમિકા (Role of school) શું છે?

(a) ફક્ત વિદ્યાર્થીઓને ઉચ્ચ શિક્ષણ માટે તૈયાર કરવા.

(b) વિવિધ વ્યવસાયો વિશે માહિતી પૂરી પાડવી, વ્યવસાયિક કૌશલ્યો વિકસાવવા અને કારકિર્દી પસંદગીમાં મદદ કરવી.

(c) ફક્ત વિદ્યાર્થીઓને શિસ્તબદ્ધ કરવા.

(d) ફક્ત રમતો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું.

સાચો જવાબ: (b) વિવિધ વ્યવસાયો વિશે માહિતી પૂરી પાડવી, વ્યવસાયિક કૌશલ્યો વિકસાવવા અને કારકિર્દી પસંદગીમાં મદદ કરવી.

પ્રશ્ન 9: પ્રતિભાશાળી બાળકોની એક લાક્ષણિકતા શું છે?

(a) શીખવામાં વારંવાર નિષ્ફળતા.

(b) શીખવામાં અસાધારણ ગતિ અને જટિલ વિભાવનાઓને ઝડપથી પકડવાની ક્ષમતા.

(c) હંમેશા સામાજિક રીતે અલગ રહેવું.

(d) ઓછો આત્મવિશ્વાસ.

સાચો જવાબ: (b) શીખવામાં અસાધારણ ગતિ અને જટિલ વિભાવનાઓને ઝડપથી પકડવાની ક્ષમતા.

પ્રશ્ન 10: પ્રતિભાશાળી બાળકોના સમાયોજન (Adjustment) માં કઈ મુશ્કેલી આવી શકે છે?

(a) શીખવામાં ખૂબ જ ધીમા હોવા.

(b) સામાજિક એકલતા અથવા સાથીદારો સાથેના સંબંધોમાં મુશ્કેલી કારણ કે તેમના રસ અને બુદ્ધિનો સ્તર અલગ હોઈ શકે છે.

(c) શૈક્ષણિક પ્રદર્શનમાં ઘટાડો.

(d) કંટાળો ન આવવો.

સાચો જવાબ: (b) સામાજિક એકલતા અથવા સાથીદારો સાથેના સંબંધોમાં મુશ્કેલી કારણ કે તેમના રસ અને બુદ્ધિનો સ્તર અલગ હોઈ શકે છે.

પ્રશ્ન 11: માનસિક રીતે પછાત બાળકોના પ્રકારો (Types of mentally deficient children) માં કયો પ્રકાર સૌથી સામાન્ય છે?

- (a) ગંભીર (Severe)
- (b) સામાન્ય (Mild)
- (c) અતિ ગંભીર (Profound)
- (d) મધ્યમ (Moderate)

સાચો જવાબ: (b) સામાન્ય (Mild)

પ્રશ્ન 12: માનસિક રીતે પછાત બાળકો માટે 'વ્યક્તિગત શિક્ષણ યોજના' (IEP) શા માટે મહત્વપૂર્ણ છે?

- (a) તે ફક્ત શિક્ષકનો બોજ વધારે છે.
- (b) તે બાળકની અનન્ય જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા માટે કસ્ટમાઇઝ્ડ શિક્ષણ અને સેવાઓ પૂરી પાડે છે.
- (c) તે ફક્ત જૂથ શિક્ષણ પર ભાર મૂકે છે.
- (d) તે ફક્ત IQ સ્કોર સુધારે છે.

સાચો જવાબ: (b) તે બાળકની અનન્ય જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા માટે કસ્ટમાઇઝ્ડ શિક્ષણ અને સેવાઓ પૂરી પાડે છે.

પ્રશ્ન 13: શૈક્ષણિક માર્ગદર્શનનો મુખ્ય ધ્યેય (Aims) શું છે?

- (a) ફક્ત શૈક્ષણિક સિદ્ધિઓ વધારવી.
- (b) વિદ્યાર્થીઓને સ્વ-સમજણ (Self-understanding) વિકસાવવામાં, તેમની ક્ષમતાઓને ઓળખવામાં અને યોગ્ય શૈક્ષણિક પસંદગીઓ કરવામાં મદદ કરવી.
- (c) ફક્ત સામાજિક કૌશલ્યો વિકસાવવા.
- (d) ફક્ત આર્થિક વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવું.

સાચો જવાબ: (b) વિદ્યાર્થીઓને સ્વ-સમજણ (Self-understanding) વિકસાવવામાં, તેમની ક્ષમતાઓને ઓળખવામાં અને યોગ્ય શૈક્ષણિક પસંદગીઓ કરવામાં મદદ કરવી.

પ્રશ્ન 14: શાળામાં શૈક્ષણિક માર્ગદર્શનની જરૂરિયાત 'શીખવાની મુશ્કેલીઓ' ના સંદર્ભમાં શા માટે છે?

- (a) તે ફક્ત શીખવાની મુશ્કેલીઓ વધારે છે.
- (b) શીખવાની મુશ્કેલીઓ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓને ઓળખવા અને તેમને યોગ્ય સહાય અને વ્યૂહરચનાઓ પ્રદાન કરવા.
- (c) તેનો કોઈ સંબંધ નથી.

(d) તે ફક્ત શિક્ષકને આરામ આપે છે.

સાચો જવાબ: (b) શીખવાની મુશ્કેલીઓ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓને ઓળખવા અને તેમને યોગ્ય સહાય અને વ્યૂહરચનાઓ પ્રદાન કરવા.

પ્રશ્ન 15: માર્ગદર્શન કાર્યક્રમમાં પરામર્શક (Counsellor) ની ભૂમિકા શું છે?

(a) ફક્ત વિદ્યાર્થીઓને ભણાવવું.

(b) વિશિષ્ટ આકારણીઓ કરવી, ઊંડાણપૂર્વકનું કાઉન્સેલિંગ પૂરું પાડવું અને જરૂર પડ્યે નિષ્ણાતોને સંદર્ભિત કરવું.

(c) ફક્ત શૈક્ષણિક રેકોર્ડ રાખવો.

(d) ફક્ત શિક્ષકને મદદ કરવી.

સાચો જવાબ: (b) વિશિષ્ટ આકારણીઓ કરવી, ઊંડાણપૂર્વકનું કાઉન્સેલિંગ પૂરું પાડવું અને જરૂર પડ્યે નિષ્ણાતોને સંદર્ભિત કરવું.

પ્રશ્ન 16: વ્યવસાયિક માર્ગદર્શનમાં અભ્યાસક્રમની ભૂમિકા (Role of curriculum) શું છે?

(a) તે ફક્ત શૈક્ષણિક જ્ઞાન પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

(b) અભ્યાસક્રમમાં વ્યવસાયિક અભિગમ, કૌશલ્ય વિકાસ અને કારકિર્દી-સંબંધિત વિષયવસ્તુનો સમાવેશ કરવો.

(c) તે ફક્ત સૈદ્ધાંતિક જ્ઞાન પૂરું પાડે છે.

(d) તેનો કોઈ સંબંધ નથી.

સાચો જવાબ: (b) અભ્યાસક્રમમાં વ્યવસાયિક અભિગમ, કૌશલ્ય વિકાસ અને કારકિર્દી-સંબંધિત વિષયવસ્તુનો સમાવેશ કરવો.

પ્રશ્ન 17: પ્રતિભાશાળી અને પ્રતિભા સંપન્ન બાળકોને ઓળખવા માટે શું જરૂરી છે?

(a) ફક્ત IQ સ્કોર.

(b) બહુવિધ માપદંડો, જેમ કે IQ સ્કોર, સર્જનાત્મકતા, નેતૃત્વ ક્ષમતા અને વિષય-વિશિષ્ટ કૌશલ્યો.

(c) ફક્ત શારીરિક દેખાવ.

(d) ફક્ત શાળાનો ગ્રેડ.

સાચો જવાબ: (b) બહુવિધ માપદંડો, જેમ કે IQ સ્કોર, સર્જનાત્મકતા, નેતૃત્વ ક્ષમતા અને વિષય-વિશિષ્ટ કૌશલ્યો.

પ્રશ્ન 18: પ્રતિભાશાળી બાળકોના શિક્ષણમાં 'પ્રવેગક કાર્યક્રમો' (Acceleration programs) નો અર્થ શું છે?

(a) તેમને સમાન ધોરણમાં લાંબા સમય સુધી રાખવા.

(b) તેમને તેમની ઉંમર કરતાં ઉચ્ચ સ્તરના શૈક્ષણિક કાર્યમાં આગળ વધવા દેવા.

(c) તેમને ઓછું હોમવર્ક આપવું.

(d) તેમને ફક્ત રમતોમાં ભાગ લેવા દેવો.

સાચો જવાબ: (b) તેમને તેમની ઉંમર કરતાં ઉચ્ચ સ્તરના શૈક્ષણિક કાર્યમાં આગળ વધવા દેવા.

પ્રશ્ન 19: માનસિક રીતે પછાત બાળકોને કઈ પ્રકારની સહાયની જરૂર હોય છે?

(a) ફક્ત શારીરિક તાલીમ.

(b) સાતત્યપૂર્ણ સહાય અને સમર્થન, જેમાં દૈનિક જીવન કૌશલ્યો, સામાજિક કૌશલ્યો અને વ્યવસાયિક તાલીમનો સમાવેશ થાય છે.

(c) ફક્ત ઉચ્ચ સ્તરની શૈક્ષણિક તાલીમ.

(d) ફક્ત દવા.

સાચો જવાબ: (b) સાતત્યપૂર્ણ સહાય અને સમર્થન, જેમાં દૈનિક જીવન કૌશલ્યો, સામાજિક કૌશલ્યો અને વ્યવસાયિક તાલીમનો સમાવેશ થાય છે.

પ્રશ્ન 20: શૈક્ષણિક માર્ગદર્શનનો કયો ધ્યેય વિદ્યાર્થીને તેની ક્ષમતાઓ અને મર્યાદાઓ સમજવામાં મદદ કરે છે?

(a) ફક્ત માહિતી પ્રદાન કરવી.

(b) સ્વ-જાગૃતિ અને સ્વ-સ્વીકૃતિ વિકસાવવી.

(c) ફક્ત નિર્ણય લેવાની શક્તિ વધારવી.

(d) ફક્ત પરીક્ષામાં સારા ગુણ મેળવવા.

સાચો જવાબ: (b) સ્વ-જાગૃતિ અને સ્વ-સ્વીકૃતિ વિકસાવવી.

પ્રશ્ન 21: શાળામાં શૈક્ષણિક માર્ગદર્શનની જરૂરિયાત 'આત્મ-અનુભૂતિ' (Self-realization) ના સંદર્ભમાં શા માટે છે?

(a) તે ફક્ત દબાણ વધારે છે.

(b) વિદ્યાર્થીઓને તેમની સંપૂર્ણ ક્ષમતાનો અનુભવ કરવામાં અને વ્યક્તિગત વિકાસ સાધવામાં મદદ કરવા.

(c) તે ફક્ત સામાજિક વર્તન સુધારે છે.

(d) તેનો કોઈ સંબંધ નથી.

સાચો જવાબ: (b) વિદ્યાર્થીઓને તેમની સંપૂર્ણ ક્ષમતાનો અનુભવ કરવામાં અને વ્યક્તિગત વિકાસ સાધવામાં મદદ કરવા.

પ્રશ્ન 22: માર્ગદર્શન કાર્યક્રમમાં શિક્ષક અને પરામર્શક વચ્ચેનો સંબંધ કેવો હોવો જોઈએ?

(a) સ્પર્ધાત્મક.

(b) સહયોગાત્મક અને સંકલિત, વિદ્યાર્થીના સર્વગ્રાહી વિકાસ માટે.

(c) અલગ-અલગ.

(d) અવિશ્વાસપૂર્ણ.

સાચો જવાબ: (b) સહયોગાત્મક અને સંકલિત, વિદ્યાર્થીના સર્વગ્રાહી વિકાસ માટે.

પ્રશ્ન 23: વ્યવસાયિક માર્ગદર્શનમાં શાળા 'વ્યવસાયિક મેળા' (Career Fairs) નું આયોજન શા માટે કરે છે?

(a) ફક્ત શાળાનું પ્રદર્શન કરવા.

(b) વિદ્યાર્થીઓને વિવિધ ઉદ્યોગો અને વ્યવસાયોના પ્રતિનિધિઓ સાથે સીધો સંપર્ક સાધવાની તક પૂરી પાડવા.

(c) ફક્ત પૈસા કમાવવા.

(d) તેનો કોઈ સંબંધ નથી.

સાચો જવાબ: (b) વિદ્યાર્થીઓને વિવિધ ઉદ્યોગો અને વ્યવસાયોના પ્રતિનિધિઓ સાથે સીધો સંપર્ક સાધવાની તક પૂરી પાડવા.

પ્રશ્ન 24: પ્રતિભાશાળી બાળકોમાં જોવા મળતી 'પરફેક્શનિઝમ' (Perfectionism) ની લાક્ષણિકતા કયા પાસાને અસર કરી શકે છે?

(a) શારીરિક સ્વાસ્થ્ય.

(b) તણાવ અને ચિંતા, નિષ્ફળતાના ભયને કારણે.

(c) સામાજિક કૌશલ્યો.

(d) ફક્ત શૈક્ષણિક પ્રદર્શન.

સાચો જવાબ: (b) તણાવ અને ચિંતા, નિષ્ફળતાના ભયને કારણે.

પ્રશ્ન 25: માનસિક રીતે પછાત બાળકોના સમાયોજનમાં 'સામાજિક કૌશલ્યો' (Social Skills) શીખવવાનું શા માટે મહત્વનું છે?

(a) ફક્ત તેમને મિત્રો બનાવવા માટે.

(b) તેમને સમાજમાં વધુ સારી રીતે કાર્ય કરવા અને સ્વીકૃતિ મેળવવા માટે.

(c) ફક્ત તેમને ભણાવવા માટે.

(d) તેનો કોઈ સંબંધ નથી.

સાચો જવાબ: (b) તેમને સમાજમાં વધુ સારી રીતે કાર્ય કરવા અને સ્વીકૃતિ મેળવવા માટે.

પ્રશ્ન 26: શૈક્ષણિક માર્ગદર્શનનો કયો ધ્યેય વિદ્યાર્થીને 'નિર્ણય લેવાની ક્ષમતા' (Decision-making ability) વિકસાવવામાં મદદ કરે છે?

- (a) ફક્ત માહિતી આપવી.
- (b) ઉપલબ્ધ વિકલ્પોનું વિશ્લેષણ કરીને યોગ્ય અને જાણકાર નિર્ણયો લેવા માટે સક્ષમ બનાવવું.
- (c) ફક્ત સમસ્યાઓને અવગણવી.
- (d) ફક્ત અન્ય પર નિર્ભર રહેવું.

સાચો જવાબ: (b) ઉપલબ્ધ વિકલ્પોનું વિશ્લેષણ કરીને યોગ્ય અને જાણકાર નિર્ણયો લેવા માટે સક્ષમ બનાવવું.

પ્રશ્ન 27: શાળામાં શૈક્ષણિક માર્ગદર્શનની જરૂરિયાત 'વ્યક્તિગત તફાવતો' ના સંદર્ભમાં શા માટે છે?

- (a) બધા વિદ્યાર્થીઓને સમાન બનાવવું.
- (b) દરેક વિદ્યાર્થીની અનન્ય જરૂરિયાતો, શક્તિઓ અને શીખવાની શૈલીઓને ઓળખીને તેમને અનુકૂળ માર્ગદર્શન પૂરું પાડવા.
- (c) તેનો કોઈ સંબંધ નથી.
- (d) ફક્ત શાળાનું સંચાલન સરળ બનાવવું.

સાચો જવાબ: (b) દરેક વિદ્યાર્થીની અનન્ય જરૂરિયાતો, શક્તિઓ અને શીખવાની શૈલીઓને ઓળખીને તેમને અનુકૂળ માર્ગદર્શન પૂરું પાડવા.

પ્રશ્ન 28: માર્ગદર્શન કાર્યક્રમમાં શિક્ષક 'પાલક' (Parent) ની ભૂમિકા કેવી રીતે ભજવે છે?

- (a) ફક્ત હોમવર્ક તપાસીને.
- (b) વિદ્યાર્થીઓને ભાવનાત્મક ટેકો પૂરો પાડીને, તેમની સમસ્યાઓ સાંભળીને અને તેમને સુરક્ષિત વાતાવરણ પૂરું પાડીને.
- (c) ફક્ત શૈક્ષણિક પ્રદર્શન પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીને.
- (d) ફક્ત શિસ્ત લાગુ કરીને.

સાચો જવાબ: (b) વિદ્યાર્થીઓને ભાવનાત્મક ટેકો પૂરો પાડીને, તેમની સમસ્યાઓ સાંભળીને અને તેમને સુરક્ષિત વાતાવરણ પૂરું પાડીને.

પ્રશ્ન 29: વ્યવસાયિક માર્ગદર્શનમાં અભ્યાસક્રમ 'વ્યવહારિક કૌશલ્યો' (Practical Skills) ના વિકાસમાં કેવી રીતે મદદ કરે છે?

- (a) ફક્ત પુસ્તકિયું જ્ઞાન આપીને.
- (b) વર્કશોપ, ઇન્ટર્નશીપ અને હેન્ડસ-ઓન અનુભવો દ્વારા વિદ્યાર્થીઓને વ્યવસાયિક કૌશલ્યો શીખવીને.

(c) ફક્ત સૈદ્ધાંતિક પરીક્ષાઓ દ્વારા.

(d) તેનો કોઈ સંબંધ નથી.

સાચો જવાબ: (b) વર્કશોપ, ઇન્ટર્નશીપ અને હેન્ડસ-ઓન અનુભવો દ્વારા વિદ્યાર્થીઓને વ્યવસાયિક કૌશલ્યો શીખવીને.

પ્રશ્ન 30: પ્રતિભાશાળી અને પ્રતિભા સંપન્ન બાળકોના શિક્ષણમાં 'અભ્યાસક્રમ સમૃદ્ધિ' (Curriculum Enrichment) નો અર્થ શું છે?

(a) અભ્યાસક્રમને વધુ સરળ બનાવવો.

(b) અભ્યાસક્રમમાં ઊંડાણ, જટિલતા અને વિવિધતા ઉમેરીને તેમના શીખવાના અનુભવને વિસ્તૃત કરવો.

(c) અભ્યાસક્રમને ઘટાડવો.

(d) ફક્ત વધુ હોમવર્ક આપવું.

સાચો જવાબ: (b) અભ્યાસક્રમમાં ઊંડાણ, જટિલતા અને વિવિધતા ઉમેરીને તેમના શીખવાના અનુભવને વિસ્તૃત કરવો.

UNIT IV

Discipline, group dynamics and social climate of school in education

---

શિસ્ત, જૂથ ગતિશીલતા અને શાળાનું સામાજિક વાતાવરણ

પ્રશ્ન 1: શિસ્ત (Discipline) નો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય (Objective and aims) શું છે?

- (a) ફક્ત વિદ્યાર્થીઓને સજા આપવી.
- (b) સ્વ-શિસ્ત (Self-discipline) વિકસાવવી અને શીખવા માટે અનુકૂળ વાતાવરણ પૂરું પાડવું.
- (c) ફક્ત શિક્ષકનો નિયંત્રણ જાળવી રાખવો.
- (d) ફક્ત નિયમોનું પાલન કરાવવું.

સાચો જવાબ: (b) સ્વ-શિસ્ત (Self-discipline) વિકસાવવી અને શીખવા માટે અનુકૂળ વાતાવરણ પૂરું પાડવું.

પ્રશ્ન 2: શિસ્ત શીખવવા માટેની કઈ તકનીક (Techniques of teaching discipline) સકારાત્મક વર્તનને પ્રોત્સાહન આપે છે?

- (a) શારીરિક સજા.
- (b) સકારાત્મક દ્રઢીકરણ (Positive reinforcement) અને પ્રશંસા.
- (c) ફક્ત નિયમોનો કડક અમલ.
- (d) વિદ્યાર્થીઓને અવગણવા.

સાચો જવાબ: (b) સકારાત્મક દ્રઢીકરણ (Positive reinforcement) અને પ્રશંસા.

પ્રશ્ન 3: જૂથ (Group) ની મુખ્ય લાક્ષણિકતા (Characteristics of a group) શું છે?

- (a) ફક્ત વ્યક્તિઓનો રેન્ડમ સંગ્રહ.
- (b) સભ્યો વચ્ચેની ક્રિયાપ્રતિક્રિયા, સામાન્ય હેતુ અને આંતરનિર્ભરતા.
- (c) ફક્ત એક જ નેતાનો સમાવેશ.
- (d) કોઈ નિયમો અથવા ધોરણોનો અભાવ.

સાચો જવાબ: (b) સભ્યો વચ્ચેની ક્રિયાપ્રતિક્રિયા, સામાન્ય હેતુ અને આંતરનિર્ભરતા.

પ્રશ્ન 4: જૂથ ગતિશીલતા (Group dynamics) નો અર્થ (Meaning) શું છે?

- (a) ફક્ત જૂથના સભ્યોની સંખ્યા.
- (b) જૂથોમાં કાર્ય કરતી શક્તિઓનો અભ્યાસ, જેમાં સભ્યો કેવી રીતે ક્રિયાપ્રતિક્રિયા કરે છે અને એકબીજાને પ્રભાવિત કરે છે.
- (c) ફક્ત જૂથના કદમાં ફેરફાર.
- (d) જૂથમાં શારીરિક હલનચલન.

સાચો જવાબ: (b) જૂથોમાં કાર્ય કરતી શક્તિઓનો અભ્યાસ, જેમાં સભ્યો કેવી રીતે ક્રિયાપ્રતિક્રિયા કરે છે અને એકબીજાને પ્રભાવિત કરે છે.

પ્રશ્ન 5: જૂથ ગતિશીલતાનું શૈક્ષણિક મહત્વ (Educational importance of group dynamics) શું છે?

(a) તે ફક્ત વ્યક્તિગત શીખવાને પ્રોત્સાહન આપે છે.

(b) સહકારી શિક્ષણ (Cooperative learning) ને પ્રોત્સાહન આપે છે, સામાજિક કૌશલ્યો વિકસાવે છે અને વર્ગખંડમાં સકારાત્મક વાતાવરણ બનાવે છે.

(c) તે ફક્ત સ્પર્ધાને પ્રોત્સાહન આપે છે.

(d) તેનો કોઈ શૈક્ષણિક ઉપયોગ નથી.

સાચો જવાબ: (b) સહકારી શિક્ષણ (Cooperative learning) ને પ્રોત્સાહન આપે છે, સામાજિક કૌશલ્યો વિકસાવે છે અને વર્ગખંડમાં સકારાત્મક વાતાવરણ બનાવે છે.

પ્રશ્ન 6: વર્ગખંડમાં શિક્ષકની ભૂમિકા (Role of a teacher in classroom) શું છે?

(a) ફક્ત માહિતી આપનાર.

(b) શીખવાની સુવિધા આપનાર (Facilitator), માર્ગદર્શક, વર્ગખંડ વ્યવસ્થાપક અને પ્રેરક.

(c) ફક્ત શિસ્ત જાળવનાર.

(d) ફક્ત મૂલ્યાંકન કરનાર.

સાચો જવાબ: (b) શીખવાની સુવિધા આપનાર (Facilitator), માર્ગદર્શક, વર્ગખંડ વ્યવસ્થાપક અને પ્રેરક.

પ્રશ્ન 7: વર્ગખંડમાં જૂથ સંબંધો સુધારવા (Improving group relationship) માટેની એક તકનીક શું છે?

(a) ફક્ત વ્યક્તિગત કાર્યો આપવા.

(b) સહકારી શિક્ષણ પ્રવૃત્તિઓ (Cooperative learning activities) અને જૂથ પ્રોજેક્ટ્સને પ્રોત્સાહન આપવું.

(c) ફક્ત સ્પર્ધાને પ્રોત્સાહન આપવું.

(d) વિદ્યાર્થીઓને એકબીજાથી અલગ રાખવા.

સાચો જવાબ: (b) સહકારી શિક્ષણ પ્રવૃત્તિઓ (Cooperative learning activities) અને જૂથ પ્રોજેક્ટ્સને પ્રોત્સાહન આપવું.

પ્રશ્ન 8: શાળા એક સામાજિક પ્રણાલી (School as a social system) તરીકે કઈ રીતે કાર્ય કરે છે?

(a) ફક્ત શૈક્ષણિક જ્ઞાન પ્રદાન કરવું.

(b) સમાજના મૂલ્યો, ધોરણો અને સંસ્કૃતિને બાળકોમાં સંક્રમિત કરવી અને તેમને સામાજિક ભૂમિકાઓ માટે તૈયાર કરવા.

(c) ફક્ત વ્યક્તિગત વિકાસ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું.

(d) ફક્ત આર્થિક વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવું.

સાચો જવાબ: (b) સમાજના મૂલ્યો, ધોરણો અને સંસ્કૃતિને બાળકોમાં સંક્રમિત કરવી અને તેમને સામાજિક ભૂમિકાઓ માટે તૈયાર કરવા.

પ્રશ્ન 9: વર્ગખંડના સામાજિક વાતાવરણ (Social climate of classroom) ની શીખવા પર શું અસર થાય છે?

(a) તેનો કોઈ પ્રભાવ નથી.

(b) સકારાત્મક અને સહાયક વાતાવરણ શીખવાની પ્રેરણા, ભાગીદારી અને શૈક્ષણિક પ્રદર્શનમાં સુધારો કરે છે.

(c) તે ફક્ત વિદ્યાર્થીઓમાં તણાવ પેદા કરે છે.

(d) તે શીખવાની પ્રક્રિયાને ધીમી પાડે છે.

સાચો જવાબ: (b) સકારાત્મક અને સહાયક વાતાવરણ શીખવાની પ્રેરણા, ભાગીદારી અને શૈક્ષણિક પ્રદર્શનમાં સુધારો કરે છે.

પ્રશ્ન 10: શિસ્તનો કયો હેતુ 'નિયમો અને ધોરણોનું આંતરિકકરણ' (Internalization of rules and norms) સાથે સંબંધિત છે?

(a) ફક્ત બાહ્ય નિયંત્રણ.

(b) વિદ્યાર્થીઓ સ્વૈચ્છિક રીતે સાચા અને ખોટા વચ્ચેનો ભેદ પારખીને યોગ્ય વર્તન કરે.

(c) ફક્ત સજાનો ભય.

(d) ફક્ત શિક્ષકને ખુશ કરવા.

સાચો જવાબ: (b) વિદ્યાર્થીઓ સ્વૈચ્છિક રીતે સાચા અને ખોટા વચ્ચેનો ભેદ પારખીને યોગ્ય વર્તન કરે.

પ્રશ્ન 11: શિસ્ત શીખવવા માટેની કઈ તકનીક 'વર્તન સુધારણા' (Behavior Modification) સાથે સંબંધિત છે?

(a) ફક્ત મૌખિક ઠપકો.

(b) ઇચ્છનીય વર્તનને દ્રઢીકરણ દ્વારા પ્રોત્સાહિત કરવું અને અનિચ્છનીય વર્તનને અવગણવું અથવા સજા કરવી.

(c) ફક્ત વાર્તાલાપ.

(d) ફક્ત શારીરિક વ્યાયામ.

સાચો જવાબ: (b) ઇચ્છનીય વર્તનને દ્રઢીકરણ દ્વારા પ્રોત્સાહિત કરવું અને અનિચ્છનીય વર્તનને અવગણવું અથવા સજા કરવી.

પ્રશ્ન 12: જૂથના સભ્યો વચ્ચેની 'આંતરનિર્ભરતા' (Interdependence) નો અર્થ શું છે?

- (a) દરેક સભ્ય સ્વતંત્ર રીતે કાર્ય કરે છે.
- (b) સભ્યોના લક્ષ્યો અને પરિણામો એકબીજા સાથે જોડાયેલા હોય છે.
- (c) ફક્ત નેતા પર નિર્ભર રહેવું.
- (d) જૂથમાં કોઈ સહકાર ન હોવો.

સાચો જવાબ: (b) સભ્યોના લક્ષ્યો અને પરિણામો એકબીજા સાથે જોડાયેલા હોય છે.

પ્રશ્ન 13: જૂથ ગતિશીલતામાં 'જૂથના ધોરણો' (Group Norms) નો અર્થ શું છે?

- (a) જૂથના સભ્યોની ઉંમર.
- (b) જૂથના સભ્યોના સ્વીકૃત વર્તન, માન્યતાઓ અને મૂલ્યો.
- (c) ફક્ત જૂથના નેતાના આદેશો.
- (d) જૂથમાં કોઈ નિયમો ન હોવા.

સાચો જવાબ: (b) જૂથના સભ્યોના સ્વીકૃત વર્તન, માન્યતાઓ અને મૂલ્યો.

પ્રશ્ન 14: જૂથ ગતિશીલતાનું શૈક્ષણિક મહત્વ 'સમસ્યા હલ કરવામાં' (Problem-solving) કેવી રીતે મદદ કરે છે?

- (a) તે ફક્ત વ્યક્તિગત સમસ્યાઓ હલ કરે છે.
- (b) જૂથોમાં વિવિધ દૃષ્ટિકોણ અને કુશળતાના સંયોજનથી વધુ અસરકારક રીતે સમસ્યાઓ હલ કરી શકાય છે.
- (c) તે સમસ્યાઓ વધારે છે.
- (d) તેનો કોઈ સંબંધ નથી.

સાચો જવાબ: (b) જૂથોમાં વિવિધ દૃષ્ટિકોણ અને કુશળતાના સંયોજનથી વધુ અસરકારક રીતે સમસ્યાઓ હલ કરી શકાય છે.

પ્રશ્ન 15: વર્ગખંડમાં શિક્ષક 'રોલ મોડેલ' (Role Model) તરીકે કઈ રીતે કાર્ય કરે છે?

- (a) ફક્ત વર્ગખંડમાં હાજર રહીને.
- (b) આદર, સહાનુભૂતિ અને જવાબદારી જેવા ઇચ્છનીય વર્તનને દર્શાવીને.
- (c) ફક્ત ભણાવીને.
- (d) ફક્ત પરીક્ષા લઈને.

સાચો જવાબ: (b) આદર, સહાનુભૂતિ અને જવાબદારી જેવા ઇચ્છનીય વર્તનને દર્શાવીને.

પ્રશ્ન 16: વર્ગખંડમાં જૂથ સંબંધો સુધારવા માટે 'સંદેશાવ્યવહાર કૌશલ્યો' (Communication Skills) નું મહત્વ શું છે?

(a) તે સંબંધોને બગાડે છે.

(b) ખુલ્લો અને સ્પષ્ટ સંદેશાવ્યવહાર ગેરસમજણો ઘટાડે છે અને સકારાત્મક સંબંધોને પ્રોત્સાહન આપે છે.

(c) તેનો કોઈ સંબંધ નથી.

(d) તે ફક્ત વ્યક્તિગત ક્રિયાપ્રતિક્રિયાને પ્રોત્સાહન આપે છે.

સાચો જવાબ: (b) ખુલ્લો અને સ્પષ્ટ સંદેશાવ્યવહાર ગેરસમજણો ઘટાડે છે અને સકારાત્મક સંબંધોને પ્રોત્સાહન આપે છે.

પ્રશ્ન 17: શાળા 'સામાજિકકરણ એજન્સી' (Socialization Agency) તરીકે શું ભૂમિકા ભજવે છે?

(a) ફક્ત પુસ્તકિયું જ્ઞાન આપવું.

(b) બાળકોને સામાજિક નિયમો, મૂલ્યો અને ભૂમિકાઓ શીખવીને તેમને સમાજમાં સફળતાપૂર્વક કાર્ય કરવા માટે તૈયાર કરવા.

(c) ફક્ત પરીક્ષા લેવી.

(d) ફક્ત ઇમારતોનું નિર્માણ કરવું.

સાચો જવાબ: (b) બાળકોને સામાજિક નિયમો, મૂલ્યો અને ભૂમિકાઓ શીખવીને તેમને સમાજમાં સફળતાપૂર્વક કાર્ય કરવા માટે તૈયાર કરવા.

પ્રશ્ન 18: નકારાત્મક વર્ગખંડનું સામાજિક વાતાવરણ (Negative social climate) શીખવા પર શું અસર કરી શકે છે?

(a) પ્રેરણા અને ભાગીદારીમાં વધારો.

(b) ચિંતા, તણાવ, ઓછી પ્રેરણા અને શૈક્ષણિક પ્રદર્શનમાં ઘટાડો.

(c) શીખવાની પ્રક્રિયામાં સુધારો.

(d) સકારાત્મક આત્મ-વિશ્વાસ.

સાચો જવાબ: (b) ચિંતા, તણાવ, ઓછી પ્રેરણા અને શૈક્ષણિક પ્રદર્શનમાં ઘટાડો.

પ્રશ્ન 19: આધુનિક શિસ્તનો અભિગમ (Modern approach to discipline) શેના પર ભાર મૂકે છે?

(a) ફક્ત સજા અને ભય.

(b) નિવારણ, સ્વ-નિયમન અને કારણ સમજાવવું.

(c) ફક્ત નિયમોનો કડક અમલ.

(d) ફક્ત શિક્ષકનું વર્ચસ્વ.

સાચો જવાબ: (b) નિવારણ, સ્વ-નિયમન અને કારણ સમજાવવું.

પ્રશ્ન 20: શિસ્ત શીખવવા માટેની 'લોજિકલ પરિણામો' (Logical Consequences) ની તકનીક શું છે?

(a) શારીરિક સજા આપવી.

(b) વિદ્યાર્થીના અનિચ્છનીય વર્તનના સીધા અને સંબંધિત પરિણામો લાગુ કરવા.

(c) ફક્ત વાર્તાલાપ કરવો.

(d) વિદ્યાર્થીની ભૂલોને અવગણવી.

સાચો જવાબ: (b) વિદ્યાર્થીના અનિચ્છનીય વર્તનના સીધા અને સંબંધિત પરિણામો લાગુ કરવા.

પ્રશ્ન 21: 'જૂથ સુસંગતતા' (Group Cohesion) નો અર્થ શું છે?

(a) જૂથના સભ્યો વચ્ચેનો ઝઘડો.

(b) જૂથના સભ્યો વચ્ચેનું આકર્ષણ, એકતા અને એકબીજા સાથે રહેવાની ઇચ્છા.

(c) જૂથના સભ્યોની સંખ્યા.

(d) જૂથનો નેતા.

સાચો જવાબ: (b) જૂથના સભ્યો વચ્ચેનું આકર્ષણ, એકતા અને એકબીજા સાથે રહેવાની ઇચ્છા.

પ્રશ્ન 22: જૂથ ગતિશીલતામાં 'જૂથના વિકાસના તબક્કાઓ' (Stages of Group Development) નો અભ્યાસ શા માટે મહત્વપૂર્ણ છે?

(a) ફક્ત જૂથના કદને નિયંત્રિત કરવા.

(b) શિક્ષકોને જૂથ કેવી રીતે રચાય છે, કાર્ય કરે છે અને વિકસિત થાય છે તે સમજવામાં મદદ કરવા.

(c) ફક્ત જૂથના સભ્યોને સજા આપવા.

(d) તેનો કોઈ સંબંધ નથી.

સાચો જવાબ: (b) શિક્ષકોને જૂથ કેવી રીતે રચાય છે, કાર્ય કરે છે અને વિકસિત થાય છે તે સમજવામાં મદદ કરવા.

પ્રશ્ન 23: વર્ગખંડમાં શિક્ષક 'શીખવાના વાતાવરણના નિર્માતા' (Creator of learning environment) તરીકે કઈ રીતે કાર્ય કરે છે?

(a) ફક્ત હોમવર્ક આપીને.

(b) સુરક્ષિત, પ્રોત્સાહક અને સમાવેશી વાતાવરણનું નિર્માણ કરીને જ્યાં દરેક વિદ્યાર્થી શીખી શકે.

(c) ફક્ત કડક નિયમો લાગુ કરીને.

(d) ફક્ત ઉચ્ચ ગુણ આપીને.

સાચો જવાબ: (b) સુરક્ષિત, પ્રોત્સાહક અને સમાવેશી વાતાવરણનું નિર્માણ કરીને જ્યાં દરેક વિદ્યાર્થી શીખી શકે.

પ્રશ્ન 24: વર્ગખંડમાં જૂથ સંબંધો સુધારવા માટે 'ભૂમિકા ભજવવી' (Role-playing) ની તકનીકનો ફાયદો શું છે?

- (a) તે ફક્ત સમયનો બગાડ છે.
- (b) વિદ્યાર્થીઓને અન્યના દૃષ્ટિકોણને સમજવામાં અને સહાનુભૂતિ વિકસાવવામાં મદદ કરે છે.
- (c) તે ફક્ત શિક્ષકને મનોરંજન પૂરું પાડે છે.
- (d) તેનો કોઈ ફાયદો નથી.

સાચો જવાબ: (b) વિદ્યાર્થીઓને અન્યના દૃષ્ટિકોણને સમજવામાં અને સહાનુભૂતિ વિકસાવવામાં મદદ કરે છે.

પ્રશ્ન 25: શાળા 'સામાજિક પ્રણાલી' તરીકે 'સંઘર્ષ વ્યવસ્થાપન' (Conflict Management) કેવી રીતે શીખવે છે?

- (a) સંઘર્ષને અવગણીને.
- (b) વિદ્યાર્થીઓને સંઘર્ષને રચનાત્મક રીતે હલ કરવાની કુશળતા શીખવીને.
- (c) ફક્ત સજા દ્વારા.
- (d) તેનો કોઈ સંબંધ નથી.

સાચો જવાબ: (b) વિદ્યાર્થીઓને સંઘર્ષને રચનાત્મક રીતે હલ કરવાની કુશળતા શીખવીને.

પ્રશ્ન 26: સકારાત્મક વર્ગખંડનું સામાજિક વાતાવરણ (Positive social climate) વિદ્યાર્થીઓમાં કયા ગુણનો વિકાસ કરે છે?

- (a) સ્પર્ધાત્મકતા.
- (b) આત્મવિશ્વાસ, સહકાર અને સામાજિક કૌશલ્યો.
- (c) ચિંતા.
- (d) આળસ.

સાચો જવાબ: (b) આત્મવિશ્વાસ, સહકાર અને સામાજિક કૌશલ્યો.

પ્રશ્ન 27: શિસ્તના 'નિવારક અભિગમ' (Preventive approach) માં શું શામેલ છે?

- (a) ઘટના બન્યા પછી જ પગલાં લેવા.
- (b) સ્પષ્ટ નિયમો સ્થાપિત કરવા, સકારાત્મક સંબંધો બાંધવા અને વિદ્યાર્થીઓને વ્યસ્ત રાખવા.
- (c) ફક્ત સજા આપવી.
- (d) ફક્ત ભૂલોને અવગણવી.

સાચો જવાબ: (b) સ્પષ્ટ નિયમો સ્થાપિત કરવા, સકારાત્મક સંબંધો બાંધવા અને વિદ્યાર્થીઓને વ્યસ્ત રાખવા.

પ્રશ્ન 28: જૂથ ગતિશીલતાનો અભ્યાસ 'જૂથના નેતૃત્વ' (Group Leadership) માં કેવી રીતે મદદ કરે છે?

(a) ફક્ત નેતાને અવગણવો.

(b) નેતૃત્વની શૈલીઓ અને તેમની જૂથ પ્રદર્શન પરની અસરને સમજવામાં મદદ કરવી.

(c) ફક્ત નેતાને બદલવો.

(d) તેનો કોઈ સંબંધ નથી.

સાચો જવાબ: (b) નેતૃત્વની શૈલીઓ અને તેમની જૂથ પ્રદર્શન પરની અસરને સમજવામાં મદદ કરવી.

પ્રશ્ન 29: વર્ગખંડમાં શિક્ષક 'પ્રેરક' (Motivator) તરીકે કઈ રીતે કાર્ય કરે છે?

(a) ફક્ત સજા આપીને.

(b) રસપ્રદ પ્રવૃત્તિઓ, પ્રોત્સાહન અને સકારાત્મક પ્રતિસાદ દ્વારા વિદ્યાર્થીઓને શીખવા માટે ઉત્સાહિત કરવા.

(c) ફક્ત હોમવર્ક આપીને.

(d) ફક્ત પરીક્ષા લઈને.

સાચો જવાબ: (b) રસપ્રદ પ્રવૃત્તિઓ, પ્રોત્સાહન અને સકારાત્મક પ્રતિસાદ દ્વારા વિદ્યાર્થીઓને શીખવા માટે ઉત્સાહિત કરવા.

પ્રશ્ન 30: શાળાનું 'સામાજિક વાતાવરણ' (Social Climate) કયા ઘટકોનો સમાવેશ કરે છે?

(a) ફક્ત શાળાની ઇમારત.

(b) વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો અને સ્ટાફ વચ્ચેના સંબંધો, નીતિઓ, નિયમો અને શૈક્ષણિક મૂલ્યો.

(c) ફક્ત પુસ્તકાલય.

(d) ફક્ત શારીરિક સુવિધાઓ.

સાચો જવાબ: (b) વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો અને સ્ટાફ વચ્ચેના સંબંધો, નીતિઓ, નિયમો અને શૈક્ષણિક મૂલ્યો.